

Tarihin Amacı Ve Tarihçinin Rolü Üzerine Bir Deneme

Hakan Poyraz

hpoyraz@sakarya.edu.tr

Özet:

Bu yazının amacı tarihçinin toplumdaki rolünün ne olduğunu araştırmaktır. Bildiğimiz gibi her tarihçi içinde yaşadığı toplumun tarihinden yola çıkarak bu toplumu bilgilendirir. Böylece bir milletin nereden gelip, nereye gideceğine ve neler yapması gerektiğine dair projelerini oluşturur. Ayrıca bir zamanlar olduğu gibi, günümüzde de mevcut sorunların çözümünün geçmişte bulunacağına inanan tarihçiler vardır. Onlar tarihle yalnızca bir bilgi disiplini olarak ilgilenmezler, ayrıca geçmişten ibret çıkartmak için ve rehberlik amacıyla da tarihe başvururlar. Burada dikkat edilecek husus şudur: Kim olduğumuzu söyleyenler kim olacağımıza da karar verenlerdir. Kimlik tarihten çıkarılan temel belirlemeler üzerine inşa edilir. Başka türlü söylersek tarih, aslında milli kimliklerin kurucu öğelerinin başında yer alır. Tarihin amacı milli kimliği inşa etmektir. Bilindiği üzere tarih, tümüyle yoruma dayalı bir disiplin olduğundan tarihçinin perspektifi de bizlere geçmişi derinden anlamayı sağlayan bir bakış açısı kazandırır. Dolayısıyla tarih üzerine mülahazalarda bulunmak kendimizi, geçmişimizi ve başkalarının tarihini daha iyi anlamamıza yardım edebilir.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Yorum, Tarihçinin rolü, Değişim

Hakan POYRAZ

Abstract:

What is the historian's role in society? I think the role of the historian is to teach society about itself. The historian identifies the project of the nation: from whence have we come; how ought we to act; where are we going? Today, as in the past, people still believe that answers for current problems may be found in the past, if only in the form of a warning or as a guide. Those who say who we are decided what we are. Identity is constructed on this determination. History is an essential element the construction of identity. Therefore history gives shape to past in order to create our identities in other words to make our future. This is the aim of history. As you know, all history is interpretation. The perspective a historian enriches an understanding of previous eras. In doing so, the contemplating of history can help us better understand ourselves, our past, and the history of others.

Keywords: *Identity, Interpretation, Historian's role, Change,*

Giriş Yerine...

Bu yazı, bir dönem aynı fakülte çatısı altında mesai arkadaşlığı yaptığımız, aynı koridorda yürüdüğümüz, aynı tasa ve kaygıları paylaştığımız bir tarihçinin, Ekrem Pamukçu'nun (1947-2005) hazin ölümü üzerine, ona adanarak ve onun üzerinden tarih ile tarihçi ilişkisi hakkında bir deneme olarak kaleme alındı.

Baştan söyleyelim: konusunu tüketici bir şekilde inceleme iddiası taşıyan bir akademik yazı değil bu. Deneme üslubunun tercih edilmesi de bu nedendir. Bu yazı bir düşünce eksersizi, bir sesli düşünme olarak yazıldı. Düşünmenin konusu şu: Geçmişe ilişkin bir bilgi alanının düzenlenişi esnasında, bilgi ve iktidar ilişkisinin kaçınılmaz olarak bu düzenlenişe yansıtacağıdır; bu hangi alanın geçmişi yani tarihi olursa olsun (ister ekonomi, ister siyaset, ister felsefe). Evet, çalışmamda tarih ve tarihçi arasındaki ilişkiye odaklandım. Ama amacım ne tanımlama ve değerlendirme yaparken zihnimdeki tek bir tarih alanından ve bir tek tarihçi tipinden hareketle hükümler vermek ne de zımnen de olsa tarihin bir ahlâk alanı olduğu söylemektir. Daha ötesinde bir fikri telaffuz etmek istiyorum: Bilginin ahlakiliğini. Bu nedenle şimdiki tarih anlayışı ve geçmişteki tarih anlayışlarını ve tarihçi tiplerini değil, "tarih" denilen ve artık varolmayan ama yeniden üretilen varlık alanın kendisini bu kısa deneme içerisinde vurgulamak istiyorum. Vurgunun tonu, vurgulanın öyle olduğunu göstermemeli. Kroki üzerinden gösterilen yer, nasıl kalın hatlarla gösteriliyorsa öyle.

İmdi, deneme çerçevesi içinde, tarihsel varlık alanı ve bu alanın bilgisi olarak tarih; bu bilgidен bilim nosyonuna geçmeye çalışan bilim adamı ve aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun kimliğini bu bilgi üzerinden inşa eden bir kişilik olarak tarihçi üzerinde durmaya çalışacağım.

Ekrem Pamukçu söz konusu ettiğimiz bu iki özelliğe de sahip bir şahsiyetti. Önce bilim adamı idi. Tarihçilerin 'ortaçağ' şeklinde dönemleştirdikleri zaman dilimi üzerine uzmandı. Mekan olarak da doğduğu coğrafyayı, Kerkük'ü ve Irak'ı araştırma konusu olarak seçmiş; Kerkük tarihi ve Irak'taki Oğuz boyları üzerine çalışmalar yapmıştı. Ama aynı zamanda o, Türkmen meselesi üzerine gündem oluşturmaya çalışan bir eylem ve dava adamı idi. Bu çabaları ile tarih onu mutlaka kaydedecektir.

Tarihin kaydını tutan adam, kendine kayıt tutabilir mi? Tarihi yapan kahraman, onu kaydeden tarihçidir. Tarihe kayıt düşecek eylem, kahramanın... Tarihçi, kahramanın destanını yazan destancılara benzer. Destancılar olmasaydı kahramanlar da olmazdı. Olsa bile bilemezdik

Hakan POYRAZ

Tarihçi derken, yine belirtelim, oluşturucu ve yaratıcı özelliklere sahip tarihçiden, yani kurucu tarihçiden söz ediyoruz. Akademik yükselme için puan hesaplarıyla yayın yapan, belge-kes-yapıştırıcı, tarihsel bilginin anlamını ıskalamış, tarih bilimini kısır akademik çekişmeler içinde harcamış, “interdisipliner” kavramından bihaber, içinde tarih geçen her bir bilim ve inceleme alanını -tıp tarihi de dahil- ücretli ders ve kredi olarak gören ve onlar üzerinde mülkiyet hakkı iddia ederek rezerv koyan, akademik bağınazlıkla kendini dışa kapatan sözüm ona tarihçileri kastetmediğimiz apaçıktır.

Gün gelir tarihçi de ölür. Tarihçinin ölümü hazindir. Tarihe ait bilgimizi kuran, oluşturan tarihçi... Tarih onun evi... Tarih, aslında bütün sosyal bilimlerin evi (Poyraz, 2006). Tarihçi nerede ölürse ölsün, kendi evinde ölür. Ve kendi evinden Hakk’a yürürken, geriye bize tanıklığını bırakır.

Zamanda Yolculuk Olarak Tarih

Hepimiz zamandaki yolcularız ve kaptanın seyir defteri, tarih dediğimiz külliyyatı oluşturuyor. Bu yolculukta, geçmişi geri döndürmek, ya da bir bilimkurgu fantezisi olarak bile zamanda yolculuk yapmak mümkün değil. Zamanda yaşanmış olan her şey bir kerelik olduğu ve bir daha tekerrür etmediği için. Zaman adındaki yüksek debili nehir geri dönülmez bir şekilde sürekli akmaktadır. Zamandaki yolculuğumuz da bu akışın içinde, bir kerelik yaşantılardan oluşmaktadır. Bu akıştan geriye kalan, akış içindeki bilincin, yukarıda ‘akıl’ olarak zikrettiğimiz *tecrübeleri* ve *hafızasında* biriktirdikleridir.

Bu akış, (curcus temporum), doğal fenomenlerden ayırt edilerek yalnızca insan eylemleriyle sınırlandırıldığında ve zaman içinde meydana gelmiş olaylar olarak tarif edildiğinde, tarih kelimesinin bilinen en geniş anlamı ortaya çıkar (Rotenstreich, 1983:1).

Kimileri tarihi, bu akış süreci ve akışın genel yasası ile açıklamaya çalışmakta. Sözelimi Hegel böyle bir çaba içerisinde. *Tarihte Akıl* adlı eserinin daha ilk cümlesi şöyle başlıyor:

“Baylar! Bu dersin konusu felsefi dünya tarihidir. Gene dünya tarihinin kendisini izleyeceğiz; konumuz, tarihten çekip çıkaracağımız ve içeriğine örnekler göstereceğimiz genel düşünceler değil, dünya tarihinin kendisinin içeriğidir.” (Hegel, 1995:11).

Hegel için dünya tarihi bu akıştır, bu akışın içeriğidir, aklın kendini gerçekteştirmek için kat ettiği her aşamada, hareket ettiği tüm alanlarda, ama asıl insanî eylemler alanında izlediği yoldur (Daşkaya, 2003:388).

Zaman içinde kendini açığa vuran 'Mutlak'ın yolu tarihtedir ve tarih bilimi de bu yol ya da süreci açıklama ve anlamlandırma çabasıdır.

Böylece o, tarihe bir amaç yüklemek ve süreci amacın gerçekleşmesi olarak görmekle, tarihi oluşturan şeyin, oluş yasası ile aynı anlama gelen (evrensel) akıl olduğunu söyler. Akıl, insan eylemleri içinde kendini gizleyerek amacını gerçekleştirir. Buna, *akılın hilesi* adını verir Hegel. Burada artık akış içinde seyahat eden birey yerine, akışın genel yasaları öne çıkmıştır. Kierkegaard'ın haklı olarak Hegel şemacılığına isyan ettiği nokta da burasıdır: "varolan insan bir düşünceler dizgesine indirgenemez" (Sartre, 1988:21).

Hegel'in spekülative tarih felsefesinden Nietzsche'ninkine, döngüselci ve ilerlemeci açıklama tarzlarına kadar; ister özgürlüğü eksene alsın, ister determinist anlayışı benimsesin, tüm tarih felsefeleri, tarihsel süreci açıklama ve anlamlandırma çabalarıdır. Bu açıklama ve anlamlandırma çabalarından biri olarak determinizm –özellikle Hegelci determinizm-tarihin öznesi olan bireyi edilgen bir çerçevede ele almaktadır. Oysa bireysel tecrübelerimiz, kendi hayatlarımızı oluşturmada bizim için ne denli önemliyse, bu bireysel tecrübelerden ortak tecrübeye aktarılan ve adına tarih denilen alan, bu ortak tecrübe içinde kıvam bulan topluluğun kendini şekillendirmesinde, o denli önemlidir.

Tarihin öznesi insandır ve plânı da tamamıyla insanî... Vico'cu bir bakışla şunu da söyleyebiliriz: Evren nasıl Tanrı'nın yaratımı ise, tarih de insanın yaratımıdır. Doğa yaratıcısı tarafından nasıl dolaysızca biliniyorsa, tarih de onu yaratan, yani insan tarafından öylesine bilinir.

"Tarih, hiçbir şey yapmaz, büyük servetleri yoktur ve savaşlarda dövüşmez. Her şeyi yapan, sahip olan ve dövüşen insandır, sahici canlı *insan*." (Marx'tan nakleden Carr, 1987:66).

Tarih, plânında bir kat daha yukarıda olacak evin iskelesini ve temellerini inşa etmekte olan önceki nesillerin mirası üzerinde oturan işte bu insanın hikayesini yazıyor. Aslında tarih hiçbir şey yazmıyor; yazan da *insan*...

Tarih ve Tarihçi

Tarihi insan yaratıyor. Tarih bilimi ise, tarihe göre daha rafine bir yaratmadır. Bu yaratmanın içinde bir medeniyet projesi saklıdır. Tarihçi, tarih bilimi ile müstakbel bir medeniyetin iskeletini kurmaktadır. Zaman ilerledikçe, medeniyetin insan yaratmakta oluşu daha da netleşir.

Hakan POYRAZ

Tarihte Akıl adlı eserinde Hegel, “bir halkın asıl tarihi, onun bir tarih bilimine (historie) sahip olmasıyla başlar” der (Hegel, 1995:14). Bu tespitte şu ifade saklıdır: Bir halkın asıl tarihi, onun kurucu tarihçilere sahip olmasıyla başlar. Ve insan olarak tarihçi, aslında tarih bilimini oluştururken, kendini de oluşturur. Tarih felsefecisi değil, ahlak felsefecisi olarak konuşan yazara göre -bize göre-, tarihî bilginin diğer bilgi türlerinden farklı oluşunun nedenlerinden bir de belki budur.

Burada şöyle bir ara hükümde bulunabiliriz: Tarih bir şikayet mercii değildir ve kimin haklı kimin haksız olduğunu ortaya çıkartmaz. Böyle bir inanç, tarihi yöneten, onu belirleyen bir neden fikrine bizi götürür ki, bu fikiri kabul etmek, geçmişte meydana gelmiş ve gelecek olan olayların ‘kaçınılmaz’ olarak *böyle* gerçekleşeceğini de tasdik etmektir. Bu bir öngörü değil, geçmişten yola çıkarak gelecek okuma kehanetidir ve kehanetçiler, yaptıklarına tarihi şahit tutarak, gelecek nesillere kendileri için bir meşruiyet zemini oluştururlar. Fakat tarihte olup bitmiş her şeyi rastlantıya da indirgeyemeyiz. Evet, kehanet yoktur ama tarihsel olaylar tesadüfün de sonucu değildir; mutlak özgürlük ve mutlak determinizmin olmayışı gibi... Tarihte (belki) *mutlak* da yoktur. Toplumsal olayların kendine özgü iç dinamikleri vardır. Tarihi süreci, bilim dalının konusu olarak inceleyen tarihçi, geçmişte olmuş olayların nedenlerini ve olaylar arasındaki ilişkileri incelemek durumundadır. Actium Savaşı’nı tarihin iç dinamiklerine değil de Kleopatra’nın burnunun gizemine bağlamak ve bir rastlantının hatta önemsiz bir olgunun veya olayın tarihin akışını değiştirdiğini söylemek, ‘bilim’ olarak ‘tarih’in ne gibi yasalar ve kurullarla işlediği sorusunu da gündeme getirir (Rotenstreich, 1983). Bu sorunlar öbeği, zaman içinde meydana gelen toplumsal olaylar olarak bir küme oluşturmaktadır. Tarihçi de bu küme içerisindeki olaylar arasındaki ilişkileri kurar.

Bu süreçte, tarihsel olayların mantığını kurmaya çalışan ama bunu Hegelvari spekülasyon bir metafizik kurgu içinde değil de tarihin yapıcı gücü olarak da insan iradesini işin içine katarak yapan tarihçi, -yukarıda değindiğimiz gibi, tarihi oluştururken kendini de oluşturmaktadır. Böylece tarihte değerlendirmeler yapma hakkı da onda... Kimin haklı, kimin haksız olduğunu da haklılık ve haksızlık hakkındaki inançlarının eşliğinde yazan da, o! Geçmişin bilgisi, tarih yazıcısının inanç filtrelerinden geçerek tarihin bilgisine dönüşüyor. Tarihçinin bize ulaştırdığı bilgi, onun kültürel süzgeçlerinden geçerek bize ulaşan bilgidir. Tarihçinin incelediği olaylar uzak geçmişte olup bitmiş dahî olsa, tarihî olarak bilinmelerinin şartı, tarihçinin zihninde titreşmeleridir (Bıçak, 1999:14).

Tarihçi, yazdığının içinde yani tarihin... Tarihçi şahit; yaşadıklarına tanıklık ediyor! Gördüklerini aktarıyor. Onun gözü, bizim gözümüz oluyor. *Oluş-*

Tarihin Amacı Ve Tarihçinin Rolü Üzerine Bir Deneme

bitenleri onun gözünden okuyoruz. Tarih, bu “olup-biten”in tarihçinin zihnindeki tasarımların düzenlenmiş sunumu... Kurucu tarihçinin bu yaratıcı faaliyeti, takipçilerin de faaliyetlerini içine alarak katlandığından, onun modeli, giderek büyüyen ve zenginleşen bir modeldir.

Tarihçinin geçmişten çıkarttığı bu bilgi, sadece geçmişte neler olup bittiğinin değil, geleceği de inşa etmenin bilgisidir. Bu bilgiyle bize bir görüş, bir bakış açısı oluşturuyor. Yaptığı işin hayli sorumluluk gerektirdiğini tekrar etmeye gerek var mı? Tarihçinin yaptığı işin bir zihin inşası olduğunu kabul ediyorsak, tarihçi, yaratıcılığa soyunuyor: Kimlik yaratıcılığına...

Aslında zaman yolcuları olarak hepimiz tarihçileriz. Mekanı nasıl üç boyutlu, en-boy-derinlik olarak algılıyorsak, zamanı da üç boyutlu, *geçmiş-şimdi-gelecek* olarak algılıyoruz. Geçmiş dediğimiz alan tarihçiliğimizin malzeme deposu (ve gerçekte böyle bir varlık alanı da yok!).

Herkesin *yaşamöyküsü* adını verdiğimiz bireysel bir tarihi var. Yaşadıklarımızdan seçilmiş hatıralar, bir tür arşivleme işleminden başka ne ki? Geçmişimizi hatırlarken veya başkalarına anlatırken, tarihçinin yaptığı işe benzer bir iş yapıyoruz. Fonda tarihî Sarayburnu görüntüsü, üzerinde şortu, ayağında sandaletleri, başında balıkçı şapkası ile Şemsipaşa önünden Kızkulesi'nin fotoğrafını çekmek için makinesinin deklanşörüne basan şu turist de bir tarihçi ve kendi bireysel tarihine belge toplamaktadır. Acaba enstantaneye, bizim farkına varmadığımız hangi öğeler (simitçi, dilenci, kedi vs.) girmiştir? Bu öğelerden hangilerinin altı çizilerek kalınlaştırılacak ve resimler arasındaki bağlantılar, onun anlatımıyla oluşturulacak, boşluklar doldurulacak ve anlatırken bazı özellikler abartılacak! Yakalanmış bir poz, bir anlatıya dönüşecek...

Tarih de, bir anlatıdır. -Fotomontajcı tarihçilik ise başka bir tartışmanın konusu- Fakat onu böyle bir anlatıdan farklı kılan, uzman tarihçinin tarih dediğimiz bilgiyi, düzenleyiş biçimidir; metodolojisidir. Metodoloji, kurucu tarihçinin, tarih bilimi için oluşturduğu modeller -paradigmalardır- diyebiliriz.

Tarih, geçmişin hikayesi. Diğer hikayelerden farkı, onun bir zamanlar yaşanmış olduğu iddiasıdır. Batı dillerinde tarih anlamına gelen *historia* ile ‘hikaye’ anlamına gelen *story*'nin aynı kökten gelmesi şaşırtıcı değildir¹⁷.

¹⁷. Tarih sözcüğünün Batı dillerindeki tüm karşılıkları (Latince: *historia*, Fransızca: *Historie*, İngilizce: *history*) Grekçe ‘bildirme’, ‘haber alma yoluyla bilgi edinme’ anlamına gelen *istoria*, *istorein* sözcüğünden gelir (Özlem, 1984:7). Tarih, Arapça *w-r-h*; tarihçi *müverrih*... İbranice ‘verrehe, ‘hilâli görmek’ demek. Tarih, kameri takvime göre hadiselerin tarihini tespit etme, hadiselerin katalogunu yapma (Uçar, 1997:15), arşivleme anlamına gelir. Kelimenin çok eski,

Hakan POYRAZ

Kelimenin aslı *istoria*, Grekçe'den Arapça'ya *usture* (efsane, mitoloji) şeklinde geçmiş. Kur'an'da ibret olsun diye anlatılan kavimlerin hikayeleri için kullanılan *esâtîr'ul evvelîn* (eskilerin masalları) de böyledir. Bu eski masallar, ahlâkî bir hikaye, ibretlik hikaye, bir *darb-ı mesel* olarak, yani misal alınacak, ibretlik bir durum olarak geçmiş kavimlerin hikayeleri anlatılır. Bu misallerle geçmiş, gelecek için ibret olarak sunulur.

Tarih yazımcılığında da ilk 'örneksel' paradigmayı karakterize eden tarihin, bir ahlâk dersi olduğu anlayışıdır. Yunanlılardan Machiavelli'ye kadar tarihin merkezini ve konusunu örnek nitelikteki kamu hizmetleri ve ahlâkî kusursuzluklar teşkil etmiştir (McLennan, 1985:108). İster *darb-ı mesel* olarak görülsün, ister anlatsal (Rankeci) paradigmasında olduğu gibi belgelerin eleştirel incelemesine dayalı gelişimsel bir bilgi alanı açıklansın veya hikaye anlatmaktan kaçınılıp, problem çözmek ve sistematik ve bütüncü açıklamalar yeğlensin -Annales paradigmasında olduğu gibi- tarihin bir anlatı olduğu gerçeği değişmeyecektir ve hikayelerin ahlâkîliği de arkaplanda hep kendini hissettirecektir. Çünkü anlatılan hikaye, aslında insanın kendi hikyesidir. Çünkü tarih, insana kendisinin yapmış olduğu şeyleri ve böylelikle kendisinin *kim* olduğunu öğretir. Dolayısıyla tarih, içinde kim olduğumuzun cevabını bulacağımız bir bilgi alanıdır. İşte bu yönüyle de tarih ve kimlik arasında sıkı bir ilişki hatta tarih ile kimlik arasında doğrudan bir örtüşme vardır. Kendisiyle özdeşleşebileceğimiz bir kimlik modeli tarihin malzemesiyle oluşturulur.

"Tarih, yaşamımız olan temel gerçekliğin, sistematik bilimidir. Dolayısıyla, içinde yaşadığımız en kesin güncelliğin bilimidir. Eğer güncelliğin bilimi olmasaydı, konusu saydığımız şu geçmişi nerede bulabilirdik ki? Onun tersi, alışlagelmiş olan geçmişi mazide kalmış, soyut ve gerçek dışı bir şeye dönüştürmek anlamına gelir, oysa geçmiş bizim bu günümüzü ayakta tutan, canlı, etkin güçtür. Uzaktan etki diye bir şey yoktur. Geçmiş taa uzaklarda mazide değil, buracıkta, benim içimdedir. Geçmiş benim. Yani benim yaşamımdır (Gasset'ten naklen Bıçak, 1999:219).

Sonuç Yerine...

Zaman akıyor ve zamandaki her şey değişiyor. Hayat sürekli bir akış içindedir ve akış içinde olan her şey değişmektedir; yaşama biçimleri, üretim biçimleri, inanma biçimleri... Değişimi yaşayan bilinç, ister toplumsal, ister bireysel olsun, geçmişi yeniden yorumlamak durumunda. Çünkü değişim,

kadim anlamına gelen *akhaios* (Grekçe kh sesi, Arapçada noktalı h gibi okunuyor) ile akrabalığından söz edenler var (Nişancıyan, 2003:18) sıfat hali *arkhaikos*, arkaik olarak, arkeoloji ve arşiv olarak yaşıyor.

Tarihin Amacı Ve Tarihçinin Rolü Üzerine Bir Deneme

onun zemini ve kendine yönelik bilgisini de değiştiriyor. “Ne idik, ne olduk, nereye gidiyoruz?” sorularının ardından gelen “Biz kimiz?” sorusu, değişim dönemlerinde ve kriz şeklinde ortaya çıkar. Kim olduğumuzu söyleyenler, kim olacağımıza karar verenlerdir. “Biri halkın kim olduğuna karar vermeden, halk kim olduğuna karar veremez” (Huntington, 2005:16). Bu karar üzerinden bir kimlik inşası yapılır. Kimlik inşasında tarih, temel unsurlardan biridir. Bundan dolayı tarih, kimlik yaratmak için yani geleceği oluşturmak için geçmişini biçimlendirir.

Bir halkın kimliği, tarih bilimi ile oluşturulmuş tarih tasavvurunda yatmaktadır. Hegel’in yukarıda alıntıladığımız “bir halkın asıl tarihi, onun bir tarih bilimine (historie) sahip olmasıyla başlar” (Hegel, 1995:14) sözü, bu açıdan önemli bir tespittir. Her toplum, kendi devamlılığını sağlamak için üyelerini tesadüfiliğe bırakmaksızın kendi amaçları doğrultusunda yetiştirir ve bizi kendisine katar. Ona katılmakla kimliklenir, onunla aynlaşırız (identity/identification). Bu aynlaşma sürecinde toplum bize geçmişini verir, biz de topluma geleceğimizi.

İşte tarih böyle bir bilginin zeminidir ve tarihçi de bir bilim adamı fakat aynı zamanda bir kültürel çerçevenin, bir kimliğin elemanıdır. O kendisine verilmiş çerçeveden, yeni çerçeveler oluştururken, öznellikten ne kadar kaçmaya çalışırsa çalışsın kendi görüş tarzı, gördüklerine de sirayet eder. Rothecker’in dediği gibi, herkesin ayaklarını yere bastığı bir zemin olarak dogmatığı vardır (Rothecker, 1990:23).

Ne zemine yapışıp kalmak, ne de ayakları yere basmamak... Tarihçi bu dengeyi sağlamak durumunda. Tarihçilik mesleğinin ahlâkı bu! Bu aynı zamanda insan olmanın da ölçüsü: Bu ölçü, hak üzerinde olmak, hakkı teslim etmek ve hak karşısında eğri durmamak. Sonuçta, sorumluluğumuz hak önünde. Bilim, felsefe ve sanat gibi her türlü insanî etkinliği hakkı ölçü olarak gerçekleştiriyor muyuz? Hakikat dediğimiz, hakka uygun hüküm değil mi?

Hakan POYRAZ

Kaynaklar

- BIÇAK, A (1999) *Tarih Bilimi*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- CARR, E.H (1980) *Tarih Nedir*, İletişim Yay., İstanbul.
- COLLINGWOOD, R.G (1990) *Tarih Tasarımı*, Çev. Kurtuluş Dinçer, Ara Yay., İstanbul.
- DAŞKAYA, İ (2003) Hegel'in Tarih Felsefesi İle Collingwood'un Tarih Tasarımının Karşılaştırılması, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6., Sakarya.
- HEGEL, G.W.F (1995) *Tarihte Akıl*, Çev. Önay Sözer, Kabalcı Yay., 3. basım, İstanbul.
- HUNTINGTON, S.P (2005) *Biz Kimiz?* Çev. Aytül Özer, Global Yayın Ajansı, İstanbul.
- KARAKUŞ, R; H, POYRAZ, (2005) "Türk Medeniyet Çevresinin Felsefesi" *Türk Dünyasında Sosyal Bilimler: Kuram Yöntem ve Uygulama*, III. Uluslar arası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi Kitabı, Celalabat-Kırgızistan.
- MCLENNAN, G (1985) "Braudel ve Annales Paradigması", *Tarih ve Tarihçi*, Derleyen: A.Borotav, Alan Yay., İstanbul.
- ÖZLEM, D (1984) *Tarih Felsefesi*, Ege Üniv. Yay., İzmir.
- POYRAZ, H (2006) "Sosyal Bilimlerin Evi Olarak Tarih Yahut Tarihçi ve Paradigma" *Felsefe ve Sosyal Bilimler*, (Muğla Üniversitesi Felsefe ve Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildirileri), Vadi yay., Ankara.
- ROSTREICH, N (1987) *Time and Meaning in History*, Db.Reidel Pub.Comp. Dordrecht, Holland.
- ROTHACKER, E (1990) *Tarihselcilik Sorunu*, Çev. Doğan Özlem, Ara Yay., İstanbul.
- SARTRE, J.P (1988) *Yöntem Araştırmaları*, Çev. S.Rifat Kırkoğlu, Alan Yay., İstanbul.
- UÇAR, Ş (1997) *Tarih Felsefesinin Meseleleri*, Nehir yay., İstanbul.
- VICO, G (2007) *Yeni Bilim*, Çev. Sema Önal, Doğu-Batı, Ankara.